

grojzdje ogledovalo, ki je danes iz Laškiga Tiroljskiga prišlo, kamor se je že tudi tista nova bolezn grojzdja pritepla, od ktere je bilo v poslednjim listu govorjenje, da se letos zlo po Laškim razširja.

Z Bogam!

Dr. Bleiweis.

Národské staríce.

Petnajsti list.

Ljubi moj Jože! Do zdaj sim Ti pisal, da so bili Vendi ob jadranskim morji že nekđaj, in da imé Vendi Slovence pomeni. Tudi sim Ti razlagal iména njih dežel. Danes Ti mislim razložiti posebne iména, ki so jih Vindi ali Slovenci po krajih svojiga stanovanja imeli; tū so:

1) Karni, Krajni ali Krajnci; tako so bili od nekđaj imenovani, ker so v Krajni ali na Krajskim stanovali. H Krajncam so spadali: 1. Japydes Zapudi, ki so v tistim kraji Krajskiga prebivali, kterimu se je Japydia ali Zapudje reklo. 2. Subokrini, to je Podokrajni, Podkrajni, Podkrajani, ki so pod Okro ali pod Krajem stanovali.

2) Norisci, Noriški, to je, bivavci Norka, kamor je tudi gorenska stran Krajskiga spadala. K Noriškim so spadali tudi Silani, to je, Ziljavci, ki so bili v Ziljski dolini ali ob Zilji na Koroškim.

3) Panonci, to so bili tisti Krajnci in Vindi, ki so v Panonii stanovali.

4) Tabriški ali Tabrišci so bili, ki so po tabrih ali hribih stanovali, bodi si že na Krajskim ali na Veneškim, ali v današnjim Zavodji ali tudi v dolni Ilirii. Krajski Tabriški so bili, ki so nad Ipavo po Verhniških, Iderških, Žerovskih, Poljanskih, Ločanskih in Tominskih hribih in okoli Juljovce stanovali. Ti so se z Reškimi in Vindoliškimi (ali po današnje rēči z Švajcarskimi in Tiroljskimi) Tabriški, kteri so bili Breganti imenovani, kratili Rimljanam davke plačevati. Njih svēt je bil zlasti po verhih pust, zraven gapa niso znali prav obdelovati, zato so na marsičem pomanjkanja terpeli in se po tolovajsko okoli klatili. Zlasti so Italiane in bližnje Gole (na Francoskim) nadleževali. Od tod še zdaj Italiani kaciga nepokojneža „un brigante“ imenujejo, in Francozam beseda „brigand“ tolovaja pomeni. Bližnjim in sorodnim poljancam so Tabriški in Breganti prizanašali, zato da so od njih zamogli dobiti živeža in česar so sicer potrebovali; sami tacih reči niso dovelj imeli. Kar so od sosešnih poljancov in dolincov dobili, to so plačevali s smolo, s kadilam z leseno svečavo, to je z borovimi treskami, z oskam, s sterdjo, s siram, kar so vsiga obilno imeli. Tolovajstvo téh ljudi sta bila eno poletje odpravila Tiberi in njegov brat Drus. Tiberi je bil tisti, ki je bil cesar ob času Kristusoviga terpljenja. Pokroteni Fabriški so zanaprej mirno živeli in radi davke odraštovali.

5) Istrani od osterv, prav za prav Ostervjani ali Osterjani, to je, prebivavci od ostervi, to je, otoka ali polotoka imenovani. Ti so bili tū, kjer še zdaj Istrane najdemo.

Zraven do zdaj po kraji njihoviga prebivanja imenovanih so bili še: Genauni in Breuni, oboji hribovci nad Venečijo v Tirolih. Nad Venečijo so bili tudi Kenomani, morde Konjomeni? kakor je bilo tudi v Golii zraven Venetov Kenomane najti. Med slovenske Tabriške so bili nekteri Boji prišli, ki so bili iz Italie pregnani, pa ti niso bili Vindskiga zaroda, če so tudi svoje posebno slovansko narečje govorili. Ti so se bili kmalo s svojimi čedami na ravnine okoli Siska preselili, kjer so se tako dolgo z Daki pulit hodili, da so bili sami vsi zaterti.

Sēmtertjē je bilo na Slovenskim še več imén

ljudstev najti, od kterih imén se pa ne more prav vediti, od kod so vzete, pa saj so li kako manje ljudstvo pomenile, kot postavim Katili, Menokalini, Kallipidi, Secusses ali kakor nekteri beró Fecusses itd. Greški in rimski novaki so bili povsod natreseni; tako si je tudi na Slovenskim od njih misliti. Tako sim Ti ljubi Jože iména nekđajnih Slovincov ali tukajšnih Vindov preštel. Z Bogam!

Tvoj stari prijatelj Benkov Tone.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Reke smo dobili gimnazialne periohe letašnjiga leta v ilirskim jeziku natisnjene pod naslovom: Mladež ces. kraljevske gimnazie Rečke iz ponašanja i napredka u naucih nakonac godine školske 1851 razredjena. Te periohe so napravljene, kakor so naše nekđanje periohe bile, v kterim so emineni z velikim Uz (to je uzvišen), akcesiti z majhnim uz, prvi klas z 1, drugi z 2, tretji z 3 zaznamovani. Gimnazij ima 4 gramatikalne razrede, 2 pa humanitetna, kakor je pri nas po stari osnovi bilo. Iz tega se razvidi, da Reški gimnazij še ni po novi napravi vredjen. Razun ponašanja (Sitten) so nauki v imenovanih 6 klasih takole razdeljeni: V 2. humanitetnim klasu: 1) Nauk verozakona, 2) pesništvo i književnost latinska, 3) mitologia i povest starih Rimljanov, 4) matematika i zemljomerje, 5) povestnica kraljev in zemljopisje, 6) naravopisje, 7) narodni jezik; v 1. humanitetnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) zborništvo i književnost latinska, 3) mitologia i povest starih Gerkov, 4) matematika, 5) povestnice kraljev i zemljopisje, 6) naravopisje, 7) narodni jezik; v četertim gramatikalnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) krasnorečje i književnost latinska, 3) računstvo, 4) povestnice kraljev i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v tretjim gramatik. klasu: 1) nauk verozakona, 2) rečoslogje latinsko, 3) računstvo, 4) povestnice kraljev i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v drugim gramat. klasu: 1) nauk verozakona, 2) slovnica latinska, 3) matematika i zemljopisje, 4) povestnice i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v prvim gramatikalnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) slovnica latinska, 3) matematika i zemljomerje, 4) povestnice i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik. Potem pride imenik učencov, ki so se izprašati dali „iz slobodnoga nauka jezika gerčkoga. — Skupno število gimnazialne mladeži v tem letu je bilo 77. V vsakim razredu so izverstno zaznamovani tisti, ki so „nadareni“ bili, in za temi tisti, ki so se k tem „približali“.

Iz Notrajnskiga. Šolsko leto je tudi po naših ljudskih šolah končano, in zaželjeni dnevi počitka so za šolarje nastopili. Ti dnevi so pa veseli tudi za slednjiga rodoljuba v oziru šolskih poskušinj, ktere so nam tudi v naših krajih dokazale, de slovenske šole notrajnske strani zares napredjejo, de se je iz njih prepodila tista nesrečna mertvičnost, in de se oné prizadevajo v pravim pomenu odgojivnice postati. Tako je n. pr. Postojnska glavna šola milo petje, čigar moč za požlahnjenje sercá nobedin omikan tajiti ne more, pod svoje varstvo vzela, in že so pri letošnjim izpraševanju šolarji 3. razdelka „Šolarsko pesem“ prav prijetno zapeli. — Senožeška šola se je posebno, kar čisto omikano slovensine tiče, dobro obnesla. Posebno nas je slovenska „Verstitev učencov in učenk“ (Classification) razveselila. — Enaka naznanitev pridnosti je tudi Hrenovsko mladino oveselila, in s toliko radostjo so otroci

„Napredovanje farno-šolske mladosti v Hrenovcah“ domu nesli. Tud ondi se je vsadila žlahna pevska cvetlica, in iz nje cvetja so hrenovske šolarce pri šolski poskušnji letos prvi krasni venčik splele, ker so prav lepo „Smert Marije“ zapele. — V Šent-Vidu nad Ipavo smo sicer per šolski poskušnji lanskiga nagovora pogrešali — pa toljko bolj nas je zveselilo slišati, kako zlo so se Šembiški šolarji in šolarce od vlani v petji izurili. Slišali smo lepo pesmico „Moj duh“, ktero so otročiči v čistim čveteroglasji kaj izverstno zapeli. Kako lepo je čuti otročje petje, per katerim se vsi štirje glasovi razločijo! Ravno tako soglasno so zapeli tudi „Slovensko deklico“ iz Danice. Kako veliko zamorejo prijatli mladine, koliko pa je v tem stanu še — tlačanov!

Iz Št. Jungerte na Pohorjih. 24. v. serp. — Ljube Novice! Prederznemo se tudi mi Vam veselo, pa tudi žalostno oznaniti, kako de se pri nas godí. Mi smo pri visoki c. k. okrožni vladi na svoje prošnje in pritožbe vunder toliko uslišani bili, de od 1. vel. travna t. l. od strani slavniga c. k. okrajniga poglavarstva (neposredno) vse oznanila in dopise v slovenskim jeziku dobivamo; ali od strani nižjih politiških uradnij, kakor tudi od strani nekterih županij in od c. k. okrajne sodije še ni čerke slovenskiga dobiti. Kako dolgo nas bojo še nižji g. vradniki po starim kopitu v tamo gledati silili in siloma v tajisto tlačili? Saj vunder nismo v sredi Nemčije! To je ravno tako kakor Dunajski časopisi večkrat Ljubljano na Koroško prestavljajo.

Župan in svetovavca.

Iz Ljubljane. 3. dan t. m. je bila porotna obravnavava z Engelbertam Ederjem, kateri se je, kot poštni oskerbitelj v Razdertim, onezvestenja kriviga storil. Poprej priden, natanjčen v svoji službi in zvest, je 11. listopada 1850 iz nekiga pisma, v kterim je bilo 500 gld., 35 gld. vzel in si jih vsvojil, pismo zopet zapečatil in ga naprej poslal. Obstal je pred sodbo vse. Priči ste bili dvě. Dr. g. Ahačič ga je krepko zagovarjal. Po svoji vesti so ga porotniki kriviga spoznali in sodniki z oziram na mnoge zljajsajoče okoljšine za 14 dni v lahko ječo obsodili. — 4. dan je bil sojen Janez Juhan sploh Juhart iz Žale zavolj zaponareje denarjev (penezov); on je naredil kakor je pri porotni sodbi sam obstal iz svinčenih gumbov 8 dvajsetic, ktere so bile pa take, da jih je vsak človek na prvi pogled spoznal, da niso prave. Med ljudstvo je spravil le eno, tudi je bil zavoljo neke majhne tatvine zatožen. Prič je bilo pri ti sodbi čvetero. Zagovarjal ga je po navadi krepko tudi g. dr. Ahačič. Porotniki so ga kriviga spoznali in sodba na 3 mesce v lahko ječo obsodila. — 5. in 6. dan so bili 4 kmetiški fantje iz Sostriga k porotni sodbi pripeljani, namreč: Henrik Černe, Miha Vojska, Matija Semraje in Janez Pavčič, od imenovanih hudodelnikov sta bila 2 oženjena 2 pa neoženjena, kateri so bili hudiga ranjenja zatoženi, ker so na sejmu (Kirchweihe) v Vogljah Matijata Lukeca tudi iz Sostriga tako nabili, de je mogel v kratkim času umreti. Ni se moglo natanko zvediti, kateri od zatožencov je bil ranjeiga tako vdaril da je smert storil. Prič je bilo pri sodbi 12, ktere so pa le enoglasno pripovedovale, da so ga hudo tepli po glavi, plečah itd., ne pa kdo ga je vsmertil. Deržaniga pravdnika žl. Kaiser-ja je nadomestil gosp. Kapric. Govoril je v slovenskim, posebno pa v nemškem jeziku tako gladko, krepko in ganljivo, da zameremo reči, da bo kmali marsikteriga, tudi verliga govornika, s svojim bistroumnim govoram prekosal. Zatožene je zagovarjal g. dr. Karl Wurzbach. Porotniki so jih enoglasno krive spoznali in porotna sodba jih je

po 10 mescov v lahko ječo obsodila. — V petek ob dveh popoldne je Njih Veličanstvo cesarica Maria Ana iz Laškiga prišla in pri Maliču prenočila, in v saboto po sveti maši po železni cesti na Dunaj odrinila. — Šole na tukajšnjim gimnazij se bojo 20. dan t. m. začele. 17., 18. in 19. se imajo učenci oglasiti.

Novičar iz mnogih krajev.

Ministerstvo denarstva je za zboljšanje naših denarskih zadev novo državno posojilo razpisalo. Na to posojilo se bo prostovoljno od 9. sept. 1851 do 27. septembra 1851 upisovalo ali subskribiralo. V 14 dneh po tem času se bo v Dunajskih novicah razglasilo, koliko denarjev je na to novo posojilo upisanih. Najmanj dve tretjini tega dolga boste za to porabljene, da se bo papirnati denar nazaj potegnul in vničul. — Presvitli cesar so v dopisu na kneza Švarcenberga, svojimu ministerstvu napovedali, da ima posebno na to gledati, kjer bi se pri državnih potroških kaj prihraniti dalo, in da naj se pripravni nasveti ministrov v ti zadevi Njih Veličanstvu na znanje dajo. Stari kufreni denarji, ki imajo nakov od leta 1816, kakor so krajcarji, cvajarji in vinarji in tudi kufrene dvojače od leta 1848 bojo v vsih kronovinah, razun lombarško-beneškiga le še do konca grudna prihodnjiga leta veljali. Stroški za oprostenje zemljiš po vsih austrijskih kronovinah znesó 1 milion in 25.159 gold., kader bo omejeno oprostenje tudi v Galiciji, na Ogerskim in Erdeljskim upeljana, bojo znesli k večimu 1,800.000. — Na Erdeljskim so zdaj še clo gore nepokojne postale. Nek hrib, po imenu Venjikes, eno uro delječ od vasi Madžarokerek se je s svojim sosedam Gelestasam vred, kateri ga je pritiskal skozi tri dni proti omenjeni vasi premikoval. 15. dan p. m. se je že vasi na 20 korakov približal, in zdaj žuga celo vas končati. Cěla okrajna se je pri tako čudovitim romanju hribov premenila, kjer je bilo poprej polje, so zdaj sterme pečine. Skoraj od vsih krajev se slišijo tožbe zavoljo gniljobe krompirja. V zlato deželo Kalifornijo se Kinezarji ali Kitajci zlo preselujejo. Prišlo je nek v eni barki 300 mož, in med njimi je bilo 200 čevljarjev.

Na kraju jadarškiga morja na-brane besede.

Luka (log), Hafen.; lučica, kleinerer Hafen, na priliko: vela (velika) luka in mala luka na Kerškim otoku, preluka med Volovskim in Reko (Fiume), lučica na Creskim (Cherso) otoku itd.; zaliv, zatok, zaklonica, Meerbusen, Bucht, Bai; nadmorje, Vorgebirge; za glava, glavica, glavina, Berg und Erdspitze oder Erdzunge, die ins Meer läuft (po ital. punta); klupa, Bank; moroužina, produr morski, žleb, Canal, Meerenge; nevéra (nevihta), Ungewitter; nevérin, Sturm; poluga, das Gerüste, worauf Schiffe gebaut werden; korito, das Schiffgerippe oder Schiffskörper; sidro, der Anker; surgati sidro, den Anker werfen; jadar, jadro, der Segel; preveno jadro, der Segel am Vordertheile; kermeno jadro, am Hintertheile des Schiffes (vela di prora e puppa); mantič, Flocksegel; išatiti, Segel aufhissen; na vëtar voziti, gegen den Wind fahren.

Popravik.

V poslednjim listu Novic: »Iz Ljubljane« bëri »mesta« namesti »mosta«.